

การเปิดรับ ทศนคติ พฤติกรรม และแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์ การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมของกลุ่มเจนเอเรชั่นแซดผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก

กรกมล แจ่มเจริญยิ่ง¹ และ แอนนา จุมพลเสถียร^{2*}

¹นักศึกษา คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

²รองศาสตราจารย์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

*ผู้ประพันธ์บรรณกิจ : annchoompol2@gmail.com

วันที่รับบทความ :

22 กันยายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ :

25 ตุลาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ :

31 ตุลาคม 2565

วันที่เผยแพร่ (Online) :

30 พฤศจิกายน 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดรับ ทศนคติ พฤติกรรม และแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมของกลุ่มเจนเอเรชั่นแซดผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ในการเก็บข้อมูลจากผู้ใช้งานสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กที่เคยโดนกลั่นแกล้ง เป็นกลุ่มเจนเอเรชั่นแซดที่มีอายุระหว่าง 18 - 27 ปี จำนวน 300 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สมมติฐานสมมติแบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า การเปิดรับสถานการณ์การกลั่นแกล้งไม่มีความสัมพันธ์กับทศนคติต่อสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ส่วนทศนคติต่อสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับพฤติกรรมการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ($r = .325, P < 0.001$) และมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ($r = .247, P < 0.001$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

คำสำคัญ: สถานการณ์การถูกกลั่นแกล้ง, สื่อสังคม, เฟซบุ๊ก, เจนเอเรชั่นแซด

Media Exposure, Attitude, Behavior, and Tendency to Respond to Cyberbullying Situations of Generation Z on Facebook

Kornkamon Chamcharoenying¹ and Anna Choompolsathien^{2*}

¹Student, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University

²Associate Professor, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University

*Corresponding Author : annchoompol2@gmail.com

Received:

September 22, 2022

Revised:

October 25, 2022

Accepted:

October 31, 2022

Available Online:

November 30, 2022

Abstract

This quantitative research uses the survey method to investigate generation Z's media exposure, attitude, behavior, and tendency to respond to cyberbullying situations on Facebook. An online questionnaire was used to collect data from 300 Facebook users who were Generation Z, aged 18 to 27, and had been in cyberbullying situations. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The findings revealed that generation Z's media exposure to cyberbullying situations was unrelated to their attitude toward cyberbullying situations on Facebook. The generation Z attitude toward cyberbullying was low concerning behavior ($r = .325$, $P 0.001$) and low concerning the tendency to respond to cyberbullying situations on Facebook ($r = .247$, $P < 0.001$), with statistical significance at the level of 0.001.

Keywords: Cyberbullying Situations, Social Media, Facebook, Generation Z

บทนำ

ในสังคมยุคปัจจุบันเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว รวมถึงมีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านสื่อสังคมประเภทต่าง ๆ ที่มีจำนวนมากขึ้น (กุสุมา ภูใหญ่, 2556) จากผลกระทบของเครือข่ายสังคมออนไลน์ในเชิงลบทำให้เกิดภัยคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์เป็นภัยคุกคามรูปแบบหนึ่งที่เกิดปัญหาต่าง ๆ ในวัยรุ่นตามมาอีกมากมาย เช่น ปัญหาด้านการเรียน ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ รวมถึงปัญหาทางพฤติกรรมต่าง ๆ ผลกระทบจากพฤติกรรมกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ส่งผลเป็นวงกว้างต่อกลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มผู้ถูกรังแก หรือแม้แต่กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นและผู้ถูกรังแก (เสาวภาคย์ แผลมเพ็ชร, 2559; สุภาวดี เจริญวานิช, 2560)

มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (2561) กล่าวว่า การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ คือ การกลั่นแกล้งรังแกหรือคุกคามโดยเจตนาผ่านสื่อดิจิทัลหรือสื่อออนไลน์ เช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ และแท็บเล็ต ผู้ที่กลั่นแกล้งจะส่งข้อความหรือรูปภาพผ่าน SMS กล่องข้อความ และแอปพลิเคชันหรือส่งผ่านออนไลน์ในสื่อสังคม กระดานสนทนาหรือเกมออนไลน์ที่ผู้ใช้สามารถเปิดดู มีส่วนร่วมหรือแบ่งปันเนื้อหาได้ การกลั่นแกล้งลักษณะนี้มักกระทำซ้ำ ๆ ไปยังเหยื่อหรือผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง ทั้งนี้ จากการศึกษารูปแบบของการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ที่มีการใส่ร้ายป้ายสี การใช้ถ้อยคำหยาบคายต่อผู้อื่น หรือการส่งต่อข้อมูลลับเพื่อทำให้ผู้อื่นเสียหายผ่านทางอินเทอร์เน็ตในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการส่งข้อความ คลิปวิดีโอ รูปภาพ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ฝ่ายที่ถูกกระทำรู้สึกอับอาย รู้สึกเจ็บปวด ได้รับความกระทบทางจิตใจ สามารถสรุปได้ว่า การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์มีมากมาย แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาโดยใช้แนวคิดของ Bhat (2008) ซึ่งมีรูปแบบของการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ 4 รูปแบบที่สอดคล้องกับงานวิจัย ได้แก่ รูปแบบที่ 1 การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ครอบครัว และเพื่อนทั้งข้อมูลที่เป็นความจริงและความเท็จที่ส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดความอับอายและเสื่อมเสียชื่อเสียง รูปแบบที่ 2 การเผยแพร่รูปภาพทั้งที่ได้รับและไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของรูปภาพ รูปแบบที่ 3 การเผยแพร่วิดีโอหรือคลิปโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือวิดีโอคลิปที่เจ้าของทำขึ้น โดยเลือกเผยแพร่เฉพาะบางบุคคล และรูปแบบที่ 4 การตัดออกจากกลุ่มสังคมโดยการบล็อกบุคคลออกจากรายชื่อการเป็นเพื่อนหรือการติดต่อ เนื่องจากเป็นรูปแบบที่พบได้โดยตรงและมีความบ่อยครั้งในการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม (Cyberbullying) โดยเฉพาะช่องทางเฟซบุ๊กที่มีทั้งข้อมูลส่วนบุคคล รูปภาพ และวิดีโอที่กลุ่มผู้ใช้งานสามารถรับรู้ได้

เมื่อสื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เทรนด์ วิถีชีวิตได้อย่างทั่วถึง ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม การเปิดรับหรือทัศนคติซึ่งเฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์สาธารณะที่สามารถโพสต์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านข้อความ ภาพ เสียง และวิดีโอ เป็นช่องทางในการส่งข้อความต่อผู้อื่น ส่งต่อข้อความลามกอนาจาร กลั่นแกล้งผู้อื่นในลักษณะหมิ่นประมาทซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ถูกกระทำจะมีทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตั้งแต่การทำลายตัวตนในโลก

ออนไลน์จนถึงการทำลายชีวิตในโลกแห่งความเป็นจริง กล่าวได้ว่าการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมเป็นปัญหาที่คนไทยกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น จากเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเปิดรับ ทศนคติ พฤติกรรม และแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมของกลุ่มเจนเนอเรชันแซด (Generation Z) ผ่านช่องทางเฟซบุ๊กเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาและกำกับการดูแลเนื้อหาการแสดงความคิดเห็นของผู้ใช้งานสื่อสังคมเพื่อยับยั้งการเกิดพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับ ทศนคติ พฤติกรรม และแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมของกลุ่มเจนเนอเรชันแซดผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับกับทศนคติของเจนเนอเรชันแซดต่อการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทศนคติกับพฤติกรรมและแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก

นิยามศัพท์

1. การเปิดรับสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้ง หมายถึง ความบ่อยครั้งที่บุคคลเคยประสบเหตุการณ์หรือสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ได้แก่ การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ครอบครัว และเพื่อน ทั้งข้อมูลที่เป็นความจริงและความเท็จที่ส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดความอับอายและเสื่อมเสียชื่อเสียง การเผยแพร่รูปภาพทั้งที่ได้รับความยินยอมและไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของรูปภาพ การเผยแพร่วิดีโอหรือคลิปโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือวิดีโอคลิปที่เจ้าของทำขึ้นโดยเลือกเผยแพร่เฉพาะบางบุคคลและการตัดออกจากกลุ่มสังคมโดยการบล็อกบุคคลออกจากรายชื่อการเป็นเพื่อนหรือการติดต่อกับ

2. ทศนคติที่มีต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้ง หมายถึง ระดับความรู้สึกในด้านบวกและด้านลบต่อสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ได้แก่ การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ครอบครัว และเพื่อน ทั้งข้อมูลที่เป็นความจริงและความเท็จที่ส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดความอับอายและเสื่อมเสียชื่อเสียง การเผยแพร่รูปภาพทั้งที่ได้รับความยินยอมและไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของรูปภาพ การเผยแพร่วิดีโอหรือคลิปโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือวิดีโอคลิปที่เจ้าของทำขึ้นโดยเลือกเผยแพร่เฉพาะบางบุคคลและการตัดออกจากกลุ่มสังคมโดยการบล็อกบุคคลออกจากรายชื่อการเป็นเพื่อนหรือการติดต่อกับ

3. พฤติกรรมการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้ง หมายถึง ความบ่อยครั้งจากการกระทำที่บุคคลแสดงออกเมื่อรับมือต่อการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กตามหลักคำแนะนำจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้แก่

3.1 การหยุดระรานกลับด้วยวิธีการเดียวกัน หยุดตอบโต้เพื่อไม่ให้เกิดการกระทำซ้ำหรือเพิ่มความรุนแรงของเหตุการณ์มากยิ่งขึ้น (Stop)

3.2 การปิดกั้นผู้ที่ระราน ไม่ให้เขาสามารถติดต่อ โพสต์ หรือระรานเราได้อีก (Block)

3.3 การบอกพ่อแม่ ครู หรือบุคคลที่ไว้ใจเพื่อขอความช่วยเหลือ หากเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายหรือถูกข่มขู่คุกคาม ให้เก็บรวบรวมข้อมูลของผู้กระทำและเหตุการณ์ระรานร้องแกไปแจ้งเจ้าหน้าที่ (Tell)

3.4 การลบภาพหรือข้อความระรานรังแกออกทันที โดยอาจติดต่อผู้ดูแลระบบหากเป็นพื้นที่สาธารณะบนโลกออนไลน์ (Remove)

3.5 ความเข้มแข็ง อดทน ยึดมั่น อย่าไปให้คุณค่ากับคนหรือคำพูดที่ทำร้ายเรา ควรใช้เป็นแรงผลักดันให้เรดีขึ้น ก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ (Be strong)

4. แนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้ง หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะติดตามคำแนะนำ ข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมการรับมือต่อการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมและตั้งใจที่จะแนะนำให้ผู้อื่นติดตามข่าวสารเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับมือต่อการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม รวมถึงความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของหน่วยงานที่เหมาะสมกับพฤติกรรมการรับมือต่อการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

หน่วยงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการกำกับดูแลเนื้อหาและการแสดงความคิดเห็นของผู้ใช้งานสื่อสังคม เพื่อยับยั้งการเกิดพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการเปิดรับข่าวสาร

Klapper (1960) กล่าวว่า กระบวนการเลือกรับข่าวสารหรือเปิดรับข่าวสารเปรียบเสมือนเครื่องกรองข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์ เมื่อบุคคลเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้ว แต่ละคนอาจตีความหมายตามความเข้าใจของตัวเอง โดยมีปัจจัยด้านอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวกับการเลือกรับข่าวสารนั้นด้วย ได้แก่ ประสบการณ์ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงจูงใจ สภาวะร่างกาย หรือสภาวะอารมณ์ในขณะนั้น เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

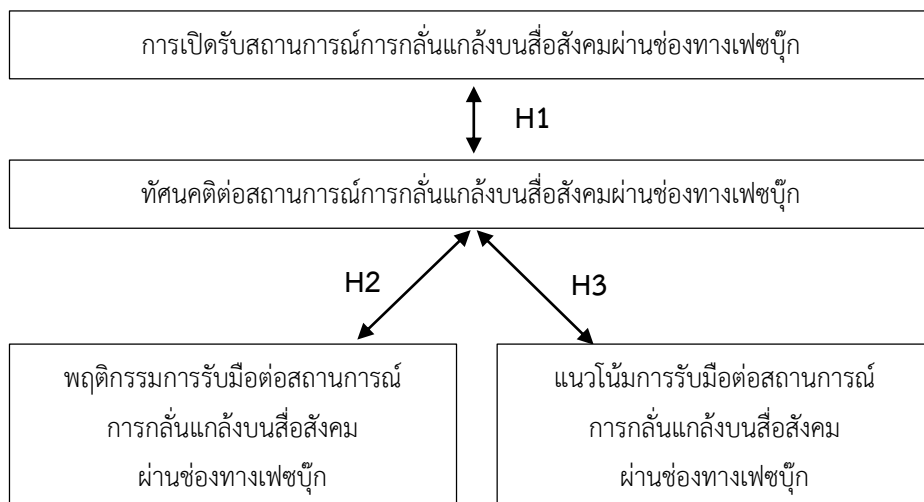
สร้อยตระกูล (ตียานนท์) อรรถมานะ (2541) กล่าวว่า ทัศนคติ คือ ผลผสมผสานระหว่างความนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น ความรู้ และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด คนใดคนหนึ่ง สถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่งซึ่งออกมาในทางประเมินค่าอันอาจเป็นไปในทางยอมรับหรือปฏิเสธก็ได้และความรู้สึกเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

นิลุต ไทยรัตน์ (2542) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง ปฏิกริยาที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าของมนุษย์ซึ่งบ่งบอกถึงอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ของมนุษย์ต่อสิ่งเร้า นั้น ๆ

อรรวรรณ ปิลันธนีโอวาท (2549) กล่าวว่า พฤติกรรมใด ๆ ของคนเราส่วนใหญ่ ตามปกติมักเกิดจากทัศนคติของบุคคลนั้น ทัศนคติจึงเปรียบเสมือนกับเครื่องควบคุมการกระทำของบุคคล ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมส่วนใหญ่ของคนเราจำเป็นต้องศึกษาเรื่องทัศนคติอย่างลึกซึ้ง

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : ภาพโดยผู้วิจัย กรกมล แจ่มเจริญยิ่ง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) มีแนวทางการศึกษาในลักษณะวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research)

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ใช้สื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กที่เคยโดนกลั่นแกล้ง เป็นกลุ่มเจาะเนอเรนซ์แซดที่มีอายุระหว่าง 18 - 27 ปี ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้สื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กที่เคยโดนกลั่นแกล้ง เป็นกลุ่มเจาะเนอเรนซ์แซดที่มีอายุระหว่าง 18 - 27 ปี แต่เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถทราบถึงจำนวนประชากรที่แน่นอน (Infinite population) จึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

โดยการคำนวณจากสูตร Cochran (1953) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับร้อยละ 5 หรือ 0.05 จึงได้แทนค่าสูตรคำนวณ ดังนี้

$$n = P(1-P)Z^2 / d^2$$

เมื่อ n แทน จำนวนตัวอย่าง

P แทน สัดส่วนของประชากรที่ต้องการสุ่มเท่ากับร้อยละ 25 หรือ 0.25

Z แทน ค่ามาตรฐานที่ระดับความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ที่ 95% ดังนั้น Z มีค่าเท่ากับ 1.96

d แทน สัดส่วนค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้เท่ากับร้อยละ 5 หรือ 0.05

จากการคำนวณได้ตัวอย่างประมาณ 288 คน และเพิ่มจำนวนตัวอย่างอีก 12 คน เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ดังนั้นจึงมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ทั้งหมด 300 คน ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยความสะดวก (Convenience sampling) คือ การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ซึ่งผู้วิจัยจะทำการคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง (Screening) ก่อนแจกแบบสอบถาม ซึ่งจะต้องเป็นกลุ่มเจนเอเรชันแซตที่มีอายุระหว่าง 18 - 27 ปี และเป็นผู้ใช้สื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กที่เคยโดนกลั่นแกล้ง เช่น มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ครอบครัว และเพื่อน ทั้งข้อมูลที่เป็นความจริงและความเท็จที่ส่งผลให้เกิดความอับอายและเสื่อมเสียชื่อเสียง การเผยแพร่รูปภาพหรือคลิปวิดีโอทั้งที่ได้รับและไม่ได้รับอนุญาต การถูกตัดออกจากกลุ่มสังคม โดยการบล็อกออกจากรายชื่อการเป็นเพื่อนหรือการติดต่อ

เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยตัวเลือกของคำถามเป็นลักษณะให้ตัวเลือกหลายคำตอบและเป็นลักษณะปลายปิด ประกอบไปด้วย 3 ข้อคำถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการเปิดรับสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก และส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก

ในส่วนที่ 2 ส่วนที่ 3 ส่วนที่ 4 และส่วนที่ 5 มีลักษณะคำถามเป็นแบบอัตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ตามแนวคิดของ Likert แต่ละคำถามมีคำตอบให้เลือกตามลำดับความคิดเห็น 5 ระดับ

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีดังนี้

การทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Validity)

ผู้วิจัยทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือในการวิจัยเพื่อให้มั่นใจกับผลลัพธ์ของงานวิจัยที่จะออกมา มีความถูกต้องแม่นยำและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้กับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการการค้นคว้าอิสระเป็นผู้ให้คำแนะนำและพิจารณาทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ความเที่ยงตรงของโครงสร้าง (Construct validity) ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) รวมไปถึงความชัดเจนของคำถาม เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง มีการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเพื่อความสมบูรณ์และถูกต้อง

การทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและผ่านการแก้ไขแล้วไปทำการทดสอบเก็บผลก่อนศึกษา (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 ชุด จากนั้น ผู้วิจัยจึงทดสอบความน่าเชื่อถือด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแบบสอบถาม ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแบบสอบถามต้องมีความอยู่ในระหว่าง 0 ถึง 1 (Cronbach, 1963) ผลการทดสอบหาค่าความน่าเชื่อถือของแต่ละตัวแปรในครั้งนี้ การเปิดรับมีค่า 0.772 ทศนคติมีค่า 0.941 พฤติกรรมมีค่า 0.793 และแนวโน้มการรับมือมีค่า 0.879 สรุปได้ว่าทุกตัวแปรมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่ายอมรับได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามออนไลน์ให้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้บริการระบบออกแบบข้อคำถาม Google form และกระจายแบบสอบถามผ่านช่องทางสื่อสังคมให้แก่กลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นิยมใช้งานเป็นประจำ เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและถือเป็นการประหยัดทรัพยากร โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลในเดือนมิถุนายน 2565

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1 การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อสถานการณ์การกักกันตัวเองบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก สมมติฐานการวิจัยที่ 2 ทัศนคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับมือต่อสถานการณ์การกักกันตัวเองบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก และสมมติฐานการวิจัยที่ 3 ทัศนคติมีความสัมพันธ์กับแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การกักกันตัวเองบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการสำรวจข้อมูลกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ใช้สื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กที่เคยโดนกักกันตัวเอง เป็นกลุ่มเจนเนอเรชันแซตที่มีอายุระหว่าง 18 - 27 ปี จำนวน 300 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน

206 คน คิดเป็นร้อยละ 68.7 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 79.7 และมีรายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3

1. ผลการศึกษาการเปิดรับสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการเปิดรับสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก (n = 300)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (ระดับ)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. ท่านมีประสบการณ์ถูกเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ครอบครัว และเพื่อน ทั้งข้อมูลที่เป็นความจริงและความเท็จที่ส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดความอับอาย และเสื่อมเสียชื่อเสียง	3.69 (น้อย)	0.929
2. ท่านมีประสบการณ์การถูกเผยแพร่รูปภาพ ทั้งที่ได้รับและไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของรูปภาพ	4.37 (น้อยที่สุด)	0.982
3. ท่านมีประสบการณ์การถูกเผยแพร่วิดีโอหรือคลิปโดยที่ไม่ได้รับอนุญาต หรือวิดีโอคลิปที่เจ้าของทำขึ้นโดยเลือกเผยแพร่เฉพาะบางบุคคล	4.02 (น้อย)	1.058
4. ท่านมีประสบการณ์การถูกตัดออกจากกลุ่มสังคมโดยการบล็อกบุคคล ออกจากรายชื่อการเป็นเพื่อนหรือการติดต่อ	3.63 (น้อย)	0.940
ภาพรวม	3.93 (น้อย)	0.711

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กในระดับน้อย ($\bar{x} = 3.93$) โดยมีการเปิดรับสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมมากที่สุดที่ในประเด็นท่านมีประสบการณ์การถูกเผยแพร่รูปภาพทั้งที่ได้รับและไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของรูปภาพในระดับน้อยที่สุด ($\bar{x} = 4.37$)

จากผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ว่า การเผยแพร่รูปภาพสามารถแพร่กระจายไปได้อย่างง่ายดายแสดงให้เห็นว่าเฟซบุ๊กมีลักษณะเป็นเครื่องมือทางการสื่อสารในการเข้าถึงและโน้มน้าวใจกลุ่มเป้าหมายและเป็นตัวแทนทางสังคมในการถ่ายทอดเรื่องราวและข้อมูลทางสังคม เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่สามารถเป็นสื่อให้ผู้รับสารเกิดการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเชื่อ ค่านิยมและแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมซึ่ง Kelman (1967: p. 469) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไว้ว่า เกิดจากการรับข้อมูลจากแหล่งสารของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลคนเดียว กลุ่มบุคคล หรือสื่อสังคมคือ ช่องทางเฟซบุ๊ก โดยอาจเกิดในตัวบุคคลด้วยวิธีที่ต่างกัน นอกจากนี้เฟซบุ๊กนั้น ยังเป็นที่นิยมอย่างมากใน

กลุ่มเจนเอเรชันแซต เนื่องจากกลุ่มเจนเอเรชันแซตเป็นกลุ่มที่มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและข้อมูลต่าง ๆ ในระดับที่สูงมาก รวมทั้งการใช้เวลาอยู่บนโลกออนไลน์และสื่อสังคมช่องทางเฟซบุ๊กทำให้เติบโตมาพร้อมความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว กลายเป็นกลุ่มที่มีความซับซ้อนและแตกต่างจากเจนเอเรชันในยุคก่อนหน้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภาวนีย์ เจนกิตติวรงค์ (2560) ที่ได้ศึกษาการเปิดรับสื่อ ทศนคติพฤติกรรม และการรู้เท่าทันในการใช้วาจาสร้างความเกลียดชังของวัยรุ่นไทยในเขตกรุงเทพมหานครผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับเนื้อหาที่สร้างความเกลียดชังผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก โดยเปิดรับเนื้อหาที่เป็นรูปภาพ เช่น ภาพล้อเลียน ภาพกลั่นแกล้งผู้อื่น ภาพประจานผู้อื่นบ่อยครั้ง เนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นไทยที่มีการเปิดรับสื่อออนไลน์ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งไม่ได้มีอิทธิพลแต่ในโลกออนไลน์เท่านั้น แต่ยังสามารถปลูกฝังความเชื่อ ความคิด จิตสำนึกจากการเข้าไปใช้งานสื่อออนไลน์ได้

2. ผลการศึกษาทัศนคติที่มีต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทัศนคติที่มีต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก

รูปแบบสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม	ค่าเฉลี่ย (ระดับ)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. รูปแบบที่ 1 การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ครอบครัว และเพื่อน ทั้งข้อมูลที่เป็นความจริงและความเท็จที่ส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดความอับอายและเสื่อมเสียชื่อเสียง	4.12 (เห็นด้วย)	0.601
2. รูปแบบที่ 2 การเผยแพร่รูปภาพทั้งที่ได้รับและไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของรูปภาพ	4.16 (เห็นด้วย)	0.562
3. รูปแบบที่ 3 การเผยแพร่วิดีโอหรือคลิปโดยที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือวิดีโอคลิปที่เจ้าของทำขึ้นโดยเลือกเผยแพร่เฉพาะบางบุคคล	4.22 (เห็นด้วยอย่างยิ่ง)	0.555
4. รูปแบบที่ 4 การตัดออกจากกลุ่มสังคมโดยการบล็อกบุคคลออกจากรายชื่อการเป็นเพื่อนหรือการติดต่อ	4.05 (เห็นด้วย)	0.620
ภาพรวม	4.14 (เห็นด้วย)	0.485

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กในระดับเห็นด้วยว่าเป็นสิ่งไม่ควรทำ ($\bar{x} = 4.14$) กล่าวคือ มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสถานการณ์ดังกล่าว โดยรู้สึกเห็นด้วยมากที่สุดว่าเป็นสิ่งไม่ควรทำกับรูปแบบที่ 3 การเผยแพร่วิดีโอหรือคลิปโดยที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือวิดีโอคลิปที่เจ้าของทำขึ้นโดยเลือกเผยแพร่เฉพาะบางบุคคลในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x} = 4.22$) รองลงมา คือ รูปแบบที่ 2 การเผยแพร่รูปภาพทั้งที่ได้รับและไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของรูปภาพ ($\bar{x} = 4.16$) รูปแบบที่ 1 การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ครอบครัว และเพื่อน ทั้งข้อมูลที่เป็นความจริงและความเท็จที่ส่งผลให้

บุคคลนั้นเกิดความอับอายและเสื่อมเสียชื่อเสียง \square ($= 4.12$) และรูปแบบที่ 4 การตัดออกจากกลุ่มสังคมโดยการบล็อกบุคคลออกจากรายชื่อการเป็นเพื่อนหรือการติดต่อ ($\square = 4.05$) ซึ่งมีทัศนคติต่อทั้ง 3 รูปแบบอยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณาประเด็นทัศนคติต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กในแต่ละรูปแบบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดว่าเป็นสิ่งไม่ควรทำ ดังนี้ (1) รูปแบบที่ 1 คือ การถูกเพื่อนแคปภาพจากการสนทนาส่วนบุคคลไปโพสต์ลงสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ควรกระทำในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง (2) รูปแบบที่ 2 คือ การนำภาพส่วนบุคคลไปใช้ตั้งเป็นรูปโปรไฟล์ในเฟซบุ๊กของผู้อื่นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ควรกระทำ (3) รูปแบบที่ 3 คือ การถูกผู้อื่นดัดแปลงวิดีโอหรือคลิปโดยบุคคลไม่เต็มใจแล้วนำไปเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ควรกระทำ และ (4) รูปแบบที่ 4 คือ การถูกผู้อื่นกดยางาน (Report) จนทำให้บัญชีเฟซบุ๊กส่วนบุคคลถูกระงับการใช้งานเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ควรกระทำ

จากผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กซึ่งรู้สึกเห็นด้วยมากที่สุดว่าเป็นสิ่งไม่ควรทำกับรูปแบบที่ 3 คือ การเผยแพร่วิดีโอ หรือคลิปโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือวิดีโอคลิปที่เจ้าของทำขึ้นโดยเลือกเผยแพร่เฉพาะบางบุคคลในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็นการถูกผู้อื่นดัดแปลงวิดีโอหรือคลิปโดยบุคคลไม่เต็มใจแล้วนำไปเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ควรกระทำ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญและสนใจในการใช้สื่อเฟซบุ๊กซึ่งเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงในคนกลุ่มที่มีจำนวนมากและมีความเฉพาะเจาะจง สอดคล้องกับงานวิจัยของ รินทร์ลภัส เกตุวิระพงศ์ (2564) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคม การรู้เท่าทันสื่อ และการตระหนักรู้การกลั่นแกล้งกันบนโลกออนไลน์ของเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ทัศนคติและการตระหนักรู้ต่อการกลั่นแกล้งกันบนโลกออนไลน์ของเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่มีระดับการตระหนักรู้การกลั่นแกล้งกันบนโลกออนไลน์ในระดับมาก กล่าวคือ การนำข้อมูลส่วนตัวของบุคคลอื่นไปเปิดเผยหรือส่งต่อโดยไม่ได้รับอนุญาตสามารถทำให้เกิดความเสื่อมเสีย ความอับอายต่อผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งและยังถือว่าเป็นการหลอหลวงโดยตั้งใจซึ่งอาจส่งผลเสียต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

3. ผลการศึกษาพฤติกรรมการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กแสดงผลดังตารางที่ 3

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กในระดับน้อย ($\square = 4.01$) โดยมีการรับมือมากที่สุดที่ในประเด็นปิดกั้นผู้กระทำ ไม่ให้เขาสามารถติดต่อ โพสต์ หรือระรานได้อีกในระดับน้อยที่สุด ($\square = 4.50$) จากผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีวิธีการรับมือต่อการถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก โดยวิธีการปิดกั้นผู้กระทำไม่ให้เขาสามารถติดต่อ โพสต์ หรือระรานได้อีก สอดคล้องกับงานวิจัยของฤทัยชนนี สิทธิชัยและธันยาร ตุตเกื้อ (2560) ได้ศึกษาพฤติกรรมการรังแกบนโลกไซเบอร์ สาเหตุการเกิดพฤติกรรมการรังแกและลักษณะวิธีการจัดการของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่อหรือเป็นผู้ที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ มีวิธีการจัดการเมื่อถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ ได้แก่ การแก้ปัญหาโดยการลบหรือบล็อกคน ๆ

นั้น เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาตอบสนองความไม่พอใจ ไม่อยากเห็นการกลั่นแกล้งดังกล่าว เนื่องจากเยาวชนบางคนไม่ทราบว่าใครเป็นผู้ที่รังแก หรือการเลือกใช้วิธีการเจ็บ เก็บไว้คนเดียว เพราะเมื่อถูกรังแกผ่านโลกโซเชียลจะมีความรู้สึกอึดอัด รู้สึกเจ็บใจ แต่ไม่มีวิธีการอื่นใดที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวจึงได้แต่เจ็บไว้อวดตน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (ระดับ)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. ท่านหยุดการกระทำหรือหยุดตอบโต้กลับเพื่อไม่ให้เกิดการกระทำซ้ำหรือเพิ่มความรุนแรงของเหตุการณ์มากยิ่งขึ้น	3.80 (น้อย)	0.858
2. ท่านปิดกั้นผู้กระทำไม่让他สามารถติดต่อ โพสต์ หรือระรานท่านได้อีก	4.50 (น้อยที่สุด)	0.812
3. ท่านบอกพ่อแม่ ครู หรือบุคคลที่ไว้ใจเพื่อขอความช่วยเหลือหากเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายหรือถูกข่มขู่คุกคามให้เก็บรวบรวมข้อมูลของผู้กระทำและเหตุการณ์ระรานรังแกไปแจ้งเจ้าหน้าที่	4.09 (น้อย)	0.880
4. ท่านลบภาพหรือข้อความระรานรังแกออกทันทีโดยอาจติดต่อผู้ดูแลระบบหากเป็นพื้นที่สาธารณะบนโลกออนไลน์	3.84 (น้อย)	0.852
5. ท่านเข้มแข็ง อดทน ยิ้มสู้ อย่าไปให้คุณค่ากับคนหรือคำพูดที่ทำร้ายท่าน ควรใช้เป็นแรงผลักดันให้ท่านดีขึ้น ก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ	3.83 (น้อย)	0.881
ภาพรวม	4.01 (น้อย)	0.477

4. ผลการศึกษาแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม แสดงผลดังตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมในระดับตั้งใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.28$) โดยตั้งใจที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของหน่วยงานที่เหมาะสมกับพฤติกรรมการรับมือต่อการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมในระดับตั้งใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$) จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายได้ว่าการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนที่ทุกภาคส่วนในสังคมร่วมมือกันสร้างและปลูกฝังวัฒนธรรมและค่านิยมใหม่ในสังคมไทย เพื่อสร้างจิตสำนึกในการใช้สื่อสังคมในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ประเทศไทยเป็นสังคมที่ปราศจากการถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลดคุณค่าในตัวเองของผู้อื่นลงเพื่อความสนุกสนาน ซึ่งเป็นแนวโน้มการรับมือที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของแต่ละบุคคลได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Katz (1960, อ้างถึงใน ธงชัย สันติวงษ์, 2540, น. 116-117) ได้อธิบายถึงสิ่งที่จะทำให้แนวโน้มพฤติกรรมซึ่งก็คือ การรับมือต่อสถานการณ์การถูก

กลั่นแกล้งเป็นไปในทางที่ต้องการมากที่สุด ถือเป็นหน้าที่หรือกลไกของทัศนคติที่สำคัญที่ใช้สำหรับการปรับตัว กล่าวคือ ตัวบุคคลทุกคนจะอาศัยทัศนคติเป็นเครื่องมือยึดถือสำหรับการปรับพฤติกรรมของคนให้ไปในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนสูงสุด และให้ผลเสียต่อตนเองน้อยที่สุด โดยการเปลี่ยนแปลงของทัศนคตินั้นเกิดจากการได้รับคำแนะนำและปฏิบัติตามคำแนะนำของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม เช่น สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนล และองค์การยูนิเซฟ เป็นต้น

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (ระดับ)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. ท่านตั้งใจที่จะติดตามคำแนะนำ ข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรม การรับมือต่อการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม	4.06 (มาก)	0.785
2. ท่านตั้งใจที่จะแนะนำให้ผู้อื่นติดตามข่าวสารเกี่ยวกับพฤติกรรม รับมือต่อการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม	4.27 (มากที่สุด)	0.876
3. ท่านตั้งใจที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของหน่วยงานที่เหมาะสมกับ พฤติกรรมการรับมือต่อการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม	4.51 (มากที่สุด)	0.691
ภาพรวม	4.28 (มากที่สุด)	0.528

5. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับกับทัศนคติ และความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรมและแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก แสดงผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ทัศนคติต่อสถานการณ์ การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม	การเปิดรับ สถานการณ์ การกลั่นแกล้ง		พฤติกรรมการรับมือต่อ สถานการณ์การถูก กลั่นแกล้งบนสื่อสังคม		แนวโน้มการรับมือต่อ สถานการณ์การถูก กลั่นแกล้งบนสื่อสังคม	
	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.
รูปแบบที่ 1	0.070	0.228	0.289**	0.000	0.210**	0.000
รูปแบบที่ 2	-0.012	0.832	0.266**	0.000	0.205**	0.000
รูปแบบที่ 3	-0.076	0.190	0.218**	0.000	0.211**	0.000
รูปแบบที่ 4	0.284**	0.000	0.308**	0.000	0.192**	0.001
ภาพรวม	0.064	0.269	0.325**	0.000	0.247**	0.000

**Sig. < 0.01

5.1 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1 การเปิดรับสถานการณ์การกลั่นแกล้งมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก พบว่า การเปิดรับสถานการณ์การกลั่นแกล้งไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญ แต่เมื่อพิจารณาประเด็นรายย่อยของทัศนคติต่อสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กในแต่ละรูปแบบ พบว่า รูปแบบที่ 1 การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ครอบครัว และเพื่อน ทั้งข้อมูลที่เป็นความจริงและความเท็จที่ส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดความอับอายและเสื่อมเสียชื่อเสียง รูปแบบที่ 2 การเผยแพร่รูปภาพทั้งที่ได้รับและไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของรูปภาพ และรูปแบบที่ 3 การเผยแพร่วิดีโอหรือคลิปโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือวิดีโอคลิปที่เจ้าของทำขึ้นโดยเลือกเผยแพร่เฉพาะบางบุคคล ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายได้ว่า เนื่องจากการเปิดรับสถานการณ์ดังกล่าวเป็นรูปแบบของการเปิดรับสื่อที่มีเนื้อหาของสื่อที่เป็นข้อมูลตัวอักษร รูปภาพหรือวิดีโอ ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ต้องผ่านกระบวนการรับชม และการรับรู้ รวมถึงผ่านกระบวนการในการกลั่นกรองข้อมูลหรือการเลือกรับรู้ก่อน สอดคล้องกับแนวคิดของ Klapper (1960) ที่ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเลือกรับข่าวสาร หรือเปิดรับข่าวสารเปรียบเสมือนเครื่องกรองข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์ เมื่อบุคคลเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้ว แต่ละคนอาจจะตีความหมายตามความเข้าใจของตัวเอง โดยมีปัจจัยด้านอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวกับการเลือกรับรู้ข่าวสารนั้นด้วย ได้แก่ ประสบการณ์ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงจูงใจ สภาวะร่างกาย หรือสภาวะอารมณ์ในขณะนั้น เป็นต้น โดยการเปิดรับสถานการณ์การกลั่นแกล้งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กในรูปแบบที่ 4 คือ การตัดออกจากกลุ่มสังคมโดยการบล็อกบุคคลออกจากรายชื่อการเป็นเพื่อนหรือการติดต่อ เนื่องมาจากทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ในการตอบสนองของแต่ละบุคคล คือ การที่แต่ละบุคคลได้รับข่าวสารต่าง ๆ นั้นอาจจะมาจากสื่อบุคคลหรือสื่อมวลชนก็ได้ ข่าวสารเหล่านี้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อองค์ประกอบของทัศนคติ ซึ่งหากกลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับสถานการณ์การกลั่นแกล้งที่มีเนื้อหาที่แตกต่างกัน ก็ย่อมทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ แตกต่างกันไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของภวนีย์ เจนกิตติวรพงศ์ (2560) ที่ได้ศึกษาการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ พฤติกรรม และการรู้เท่าทันในการใช้วาจาสร้างความเกลียดชังของวัยรุ่นไทยในเขตกรุงเทพมหานครผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ผลการวิจัย พบว่า การเปิดรับเนื้อหาที่สร้างความเกลียดชังมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการใช้วาจาสร้างความเกลียดชังของวัยรุ่นไทยในเขตกรุงเทพมหานครผ่านช่องทางเฟซบุ๊กซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางบวก เนื่องมาจากกลุ่มวัยรุ่นไทยเปิดรับเนื้อหาที่สร้างความเกลียดชังบ่อยก็จะมีทัศนคติเห็นด้วยต่อการใช้วาจาสร้างความเกลียดชัง ในขณะเดียวกันหากกลุ่มวัยรุ่นไทยเปิดรับเนื้อหาที่สร้างความเกลียดชังนาน ๆ ครั้ง จะมีทัศนคติเห็นด้วยต่อการใช้วาจาสร้างความเกลียดชังนั้นน้อยลงเช่นกัน

5.2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2 ทัศนคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก พบว่า ทัศนคติต่อสถานการณ์การกลั่นแกล้งบน

สื่อสังคมในภาพรวมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ว่า ผู้ที่มีทัศนคติเห็นด้วยมากต่อสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมว่าเป็นสิ่งไม่ควรทำ จะมีพฤติกรรมการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กน้อย ส่วนผู้ที่มีทัศนคติเห็นด้วยน้อยต่อสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมว่าเป็นสิ่งไม่ควรทำ จะมีพฤติกรรมการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของวรพงษ์ วิไลและเสริมศิริ นิลดำ (2561) ได้ศึกษาพฤติกรรมการรังแกกันผ่านโลกโซเชียลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 6 นครเชียงราย ผลการวิจัย พบว่า ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเล่นอินเทอร์เน็ตกับพฤติกรรมการรังแกกันผ่านโลกโซเชียลกับระดับพฤติกรรมของนักเรียนที่มีต่อการรังแกผ่านโลกโซเชียลมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.3 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3 ทัศนคติมีความสัมพันธ์กับแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก พบว่า ทัศนคติในทุกรูปแบบมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ว่า ผู้ที่มีทัศนคติเห็นด้วยมากต่อสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมว่าเป็นสิ่งไม่ควรทำ จะมีแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กมาก ส่วนผู้ที่มีทัศนคติเห็นด้วยน้อยต่อสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมว่าเป็นสิ่งไม่ควรทำ จะมีแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กน้อย เนื่องจากการมีประสบการณ์การถูกกลั่นแกล้งจะส่งผลกระทบต่อผลกระทบบางอย่างที่หลากหลายซึ่งจะทำให้มีพฤติกรรมรับมือต่อสถานการณ์นั้นตามมามากหรือน้อยแตกต่างกันไป โดยการรับมือต่อการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียลถือเป็นการป้องกันตัวเองเบื้องต้นเพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียลอีก สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2563) กล่าวว่า แนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมถือเป็นแนวทางด้านบวกที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการสร้างความมั่นใจให้ตัวเอง เห็นคุณค่าในตัวเอง และเชื่อมั่นว่าได้อยู่ตัวคนเดียว พยายามหาคนที่ไว้วางใจและขอความช่วยเหลือหากถูกคุกคาม ทำให้ทุกคนในสังคมตระหนักถึงความร้ายแรงของการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล ช่วยกันป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงและความเสียหายที่จะตามมา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวีรวิทย์ เลิศรัตน์อำรุงกุล (2564) ที่ได้ศึกษาการกลั่นแกล้งกันในพื้นที่โซเชียลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: ความสุข วิธีการจัดการปัญหา และพฤติกรรมเสี่ยง ผลการศึกษา พบว่า แนวโน้มสามอันดับแรกของวิธีการในการรับมือกับปัญหาการกลั่นแกล้งกันในพื้นที่โซเชียลของนักเรียนส่วนใหญ่จะแก้ปัญหาโดยปรึกษาเพื่อนสนิทก่อน เนื่องจากนักเรียนมีแนวโน้มตั้งใจจะติดตามคำแนะนำของผู้อื่น เพื่อขอคำปรึกษาและความช่วยเหลือที่เหมาะสม

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กในประเด็นการเผยแพร่วิดีโอหรือคลิปโดยที่ไม่ได้รับอนุญาต หรือวิดีโอคลิปที่เจ้าของทำขึ้นโดยเลือกเผยแพร่เฉพาะบางบุคคลมากที่สุด หน่วยงานทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชนจึงควรพิจารณาร่วมมือกันวางแผนในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข้อกำหนดและบทลงโทษที่ชัดเจนต่อการเผยแพร่วิดีโอ หรือคลิปโดยที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือวิดีโอคลิปที่เจ้าของทำขึ้น เช่น การจัดให้มีกิจกรรมในการให้ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการเผยแพร่วิดีโอหรือคลิปโดยที่ไม่ได้รับอนุญาต โดยแสดงให้เห็นว่าการเผยแพร่วิดีโอหรือคลิปโดยที่ไม่ได้รับอนุญาตมีผลกระทบมากมายเพียงใด เช่น การทำโฆษณา การทำโปสเตอร์ การทำวิดีโอประชาสัมพันธ์สั้น ๆ หรือสร้างเพจเฟซบุ๊กเพื่อให้ความรู้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ในสื่อออนไลน์ เพื่อตอกย้ำให้คนในสังคมเกิดความเข้าใจและตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหานี้มากขึ้น

2. ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม โดยการตั้งใจที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของหน่วยงานที่เหมาะสมกับพฤติกรรมการรับมือต่อการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรพิจารณาเชิญวิทยากรเข้าไปจัดอบรมในโรงเรียนหรือการจัดสัมมนาในมหาวิทยาลัยเพื่อให้เด็กและเยาวชนกลุ่มเจนเอเรชั่นแซดมีวิธีในการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมได้อย่างถูกต้อง รวมถึงรับรู้ เข้าใจถึงอันตรายของสื่อสังคมที่สามารถส่งผลกระทบต่อชีวิตจริงหรือการเพิ่มความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ในหลักสูตรการเรียนการสอนที่ควรจะมีการปลูกฝังตั้งแต่อายุน้อย เพื่อยับยั้งไม่ให้เกิดมีพฤติกรรมที่ไม่ดี และไม่สร้างปัญหาให้กับสังคมในอนาคต

3. ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าทัศนคติในทุกรูปแบบมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก เนื่องจากบุคคลมีแนวโน้มในการตั้งใจที่จะติดตามคำแนะนำ ข่าวสารต่าง ๆ รวมถึงตั้งใจที่จะแนะนำให้ผู้อื่นติดตามข่าวสาร และตั้งใจที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของหน่วยงานที่เหมาะสมเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับมือต่อการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมด้วย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงสื่อต่าง ๆ และบุคคลใกล้ชิดในครอบครัว จึงควรพิจารณาให้ความสำคัญกับข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการรับมือต่อการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม เช่น การให้ข้อมูล ความรู้ คำแนะนำเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับมือต่อการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรการเปิดรับ ทัศนคติ พฤติกรรม และแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมเท่านั้น ดังนั้น จึงควรศึกษาปัจจัยหรือตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติมที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม เช่น ความคาดหวัง รูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมในการกลั่นแกล้งที่มีส่งผลต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม

2. ประชากรที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงประชากรที่เป็นผู้ใช้สื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กที่เคยโดนกลั่นแกล้ง เป็นกลุ่มเจนเอเรชั่นแซดที่มีอายุระหว่าง 18 - 27 ปี เท่านั้น ซึ่งหากต้องการข้อมูลที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น จึงควรเลือกกลุ่มประชากรในการศึกษารั้งต่อไปที่แตกต่างจากเดิม เช่น ผู้ใช้สื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กที่เคยโดนกลั่นแกล้งเป็นกลุ่มเจนเอเรชั่นวาย (Generation Y) เป็นต้น

3. เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในงานวิจัย ในครั้งต่อไปนั้นควรมีการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใช้สื่อสังคมผ่านช่องทางเฟซบุ๊กที่เคยโดนกลั่นแกล้ง อีกทั้งยังได้ข้อมูลที่หลากหลายจากกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กุสุมา ภูใหญ่. (2556, 5 พฤษภาคม). *Media and Society พื้นที่สาธารณะ*. <http://kusumakooyai.blogspot.com/2013/05/blog-post.html>
- ธงชัย สันติวงษ์. (2540). *พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด*. ไทยวัฒนาพานิช.
- นิลุบล ไทยรัตน์. (2542). *พฤติกรรมของมารดาในการป้องกันการเกิดโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบหายใจในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภาวนีย์ เจนกิจทิพรพงศ์. (2560). *การเปิดรับสื่อ ทักษะคิด พฤติกรรม และการรู้เท่าทันในการใช้จากสร้างความเกลียดชังของวัยรุ่นไทยในเขตกรุงเทพมหานครผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook)* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2017/TU_2017_5907030174_8229_8609.pdf
- มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน. (2561). *การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying)*. นัชชาวัฒน์.
- รินทร์ลภัส เกตุวีระพงศ์. (2564). *พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การรู้เท่าทันสื่อ และการตระหนักรู้การกลั่นแกล้งกันบนโลกออนไลน์ของเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่*. *พินเนศวร์สาร*, 17(2), 143-160.
- ฤทัยชนนี สิทธิชัยและธัญกร ตุดเกื้อ. (2560). *พฤติกรรมการรังแกบนโลกไซเบอร์ของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้*. *วารสารวิทยบริการ*, 28(1), 86-99.
- วรพงษ์ วิไลและเสริมศิริ นิลดำ. (2561). *พฤติกรรมการรังแกกันผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 6 นครเชียงราย*. *วารสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 1(2), 1-24.

- วีรวิชัย เลิศรัตน์ธำรงกุล. (2564). การกลั่นแกล้งกันในพื้นที่ไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: ความชุก วิธีการจัดการปัญหา และพฤติกรรมเสี่ยง. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 11(1), 275-289.
- สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. (2541). *พฤติกรรมองค์การ: ทฤษฎีและการประยุกต์*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ. (2563, 15 กรกฎาคม). *Cyberbully คืออะไร? ส่งผลอย่างไร? และเราควรรับมือกับมันอย่างไรดี?*. <https://bit.ly/3ucyJzt>
- สุภาวดี เจริญวานิช. (2560). การรังแกกันผ่านพื้นที่ไซเบอร์: ผลกระทบและการป้องกันในวัยรุ่น Cyber Bullying: Impacts and Preventions in Adolescents. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 25(4), 640-648.
- เสาวภาคย์ แผลมเพ็ชร. (2559). พฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารสิทธิปริทัศน์*, 30(93), 116-130.
- อรรธรณ ปิณฑน์โอวาท. (2549). *การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Bhat, C. S. (2008), Cyber bullying: Overview and strategies for school counsellors, guidance officers, and all school personnel. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 18(1), 53-66.
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling techniques*. John Wiley & Sons.
- Cronbach, L. J. (1963). *Educational psychology*. Harcourt Brace and World, Inc.
- Kelman, H. C. (1967). *Attitude change in compliance, identification and internalization: Three process of attitude change*. John Wiley & Sons.
- Klapper, J. T. (1960). *The effects of mass communication*. The Free Press.